

Een vliegwiel voor onderwijsvernieuwing, maar het kan nog beter

Twaalf groene lectoraten

De lectoren verbonden aan de groene hogescholen werken aan vernieuwing van het onderwijs en versterking van de banden met het werkveld.

De banden die ze hebben binnen de groene onderwijskolom zouden nog beter kunnen.

“Docenten van de hogeschool hadden er in het begin moeite mee”, vertelt Arie Koster als hij terugblijkt op het lectoraat ‘Beplantingen’ in Velp. Hij was een van de eerste groene lectoren en begon in 2001. Het fenomeen was toen nog nieuw. Wat hij wilde, was dat kennis beter ontsloten zou worden, dat docenten meer contact gingen zoeken met het werkveld en dat ze zich gingen verdiepen. “Dat was nodig, maar het lukte maar ten dele.”

Focus

Kees van Gageldonk, secretaris van de Stichting Kennisontwikkeling (SKO), kent de ervaring van Koster. “Wat zes jaar geleden gebeurde, kan nu niet meer voorkomen”, reageert hij. Lectoraten hebben hun plek gevonden in de hogescholen. Ze doen praktijkgericht onderzoek en zorgen zo voor verbinding met de praktijk. Ze inspireren docenten om zich te verdiepen en geven een impuls voor het onderwijs Niet alleen inhoude-

lijk, maar ook op de manier waarop je het onderwijs vorm geeft. Willem Foorthuis, lector plattelandsvernieuwing, ontwikkelde met zijn ‘werkplaats’ in Annerveenschekanaal bijvoorbeeld een nieuwe leeromgeving waarin studenten en docenten samenwerken met de mensen uit de regio.

Elk lectoraat heeft zijn eigen kenniskring. Onder leiding van de lector voeren docenten onderzoek uit, of zetten ze studenten aan het werk in projecten. De manier waarop die kenniskringen werken, is nogal verschillend. Soms zijn die kenniskringen vrij klein en beperkt tot een paar docenten binnen de hogeschool. Veel groter was de landelijke kenniskring Voedselveiligheid waarin drie lectoren op gebied van voeding (Swinkels – CAH Dronten, Dijkstra - Van Hall Larenstein - en Maijers - Inholland) enige tijd participeerden. “Helaas is die kenniskring ter ziele”, vertelt Arnold Dijkstra. Elke voedingslector heeft zijn eigen kenniskring en op onderdelen werken ze samen.

Van de twaalf groene lectoren, zijn er zes verbonden aan de Hogeschool Van Hall Larenstein. CvB-voorzitter Erica Schaper vindt dat lectoraten een belangrijke impuls zijn om thema’s in het onderwijs te versterken of om meer samenwerking te krijgen met het veld. De keuze van de thema’s was in het begin soms arbitrair, zegt ze. Zoals het lectoraat van Arie Koster. Nu zijn het altijd thema’s die de hogeschool op dat moment belangrijk vindt en die passen bij de strategische visie. Het gaat voor Van Hall Larenstein nu om bijvoorbeeld regionale transitie, dierenwelzijn en voeding. Jeroen Naaijkens van de HAS Den Bosch ziet lectoraten als een belangrijke manier om de samenwerking met de praktijk te versterken. De keuze van thema’s verandert met de jaren. Lag de focus eerst op

voedselkwaliteit en innovatie, nu richt zijn hogeschool zich meer op de primaire sector. Ze willen de samenwerking met het praktijkonderzoek versterken, ook met aoc-leerlingen.

Lectoren zijn succesvol, zo bleek vorig jaar uit een onderzoek van SKO (oktober 2006): Ze geven een stevige impuls aan vernieuwing van het onderwijs, aan deskundigheidsbevordering van docenten en aan een stevige band met het bedrijfsleven. Annemiek van Loon is een van de docenten die door Arie Koster gestimuleerd is zich te specialiseren en contact te zoeken met het werkveld. "Ik heb het heel waardevol gevonden. Door hem ben ik anders gaan werken en denken. En het heeft gezorgd voor een carrièreswitch." Ze werkt nu bij de Bomenstichting en haalt vanuit die functie de banden met de hogeschool aan.

Kleine wereld

Maartje Stam, projectleider bij het Waterkenniscentrum van het lectoraat Integraal waterbeheer van André Jansen,

vindt dat een lectoraat een soort vliegwiel is voor onderwijsvernieuwing. Het lectoraat trekt veel projecten aan op het gebied van waterbeheer. Docenten vinden dat waardevol, zegt ze. Omdat docenten vanuit verschillende disciplines samenwerken, ontdekken ze wat andere thema's voor hun vak kunnen betekenen.

Soms resulteert het lectoraat in nieuwe opleidingen, in een nieuw instituut of werkt een lectoraat aan betere afstemming van opleidingen. Albert Zwijgers initieerde bijvoorbeeld de oprichting van het Anton Jurgens Instituut. Lectoren kunnen ook een rol spelen in het aantrekken van studenten, belangrijk voor de opleidingen voeding.

Lectoraten verschillen in de mate van succes, in de werkwijze en in de resultaten. Ze hebben een grote mate van vrijheid om het lectoraat vorm te geven en opereren aan de rand van de groene hogescholen. Dat is goed, meent Wim Hanekamp, secretaris van de beleidsgroep Kenniscirculatie van de Groene Kennis

Coöperatie. Het succes van het lectoraat hangt af van de creativiteit en de expertise van de lector, denkt hij. Maar die vrijheid maakt onderlinge afstemming lastig.

Hij denkt dat veel lectoren in eerste instantie vooral voor hun eigen kennisinstelling werken. Gelukkig ziet hij dat ze toch ook wel over instellingsmuren heen kijken, zoals de lectoren die zich met voedingsvraagstukken bezig houden. En Maartje Stam vertelt dat het lectoraat Integraal waterbeheer gaat samenwerken met de werkplaats van Willem Foorthuis.

Om het werk van de lectoraten nog meer op elkaar af te stemmen en om van elkaar te leren, heeft Hanekamp twee keer alle lectoren uitgenodigd voor een overleg. Ze hebben kennis kunnen nemen van elkaars werk. "Heel verhelderend", vindt hij. Hanekamp vindt het jammer dat initiatieven voor een nieuw lectoraat nog niet in de Groene Kennis Coöperatie aan de orde zijn geweest. Tot nu toe zijn het altijd initiatieven van de hogescholen zelf. "De groene wereld is zo'n kleine wereld, je zou meer kunnen bereiken door meer samen te werken." Een van de wensen van de coöperatie is dat lectoraten ook aoc's ook in hun werk betrekken.

Een manier waarop dat zou kunnen is via de programma's van de Groene Kennis Coöperatie. Willem Foorthuis coördineert bijvoorbeeld het programma-team 'regionale transitie' en hoopt aoc's er zo bij te betrekken. Ook Arnold Dijkstra werkt met de andere drie lectoren op gebied van voeding aan het programma Voeding en Gezondheid van de coöperatie. Wat hem in de landelijke kenniskring voedselveiligheid niet lukte – informatie delen, en studenten uitwisselen tussen alle onderwijsinstellingen die actief zijn op het gebied van voeding – lijkt nu wel te lukken. Die landelijke kenniskring was toen te groot, vertelt Dijkstra terugblikkend. "Geld en tijd waren een probleem. Nu dwingt de coöperatie ons plannen te maken, projecten te omschrijven en uit te voeren. Het lijkt er op dat dit gaat werken, al weet ik nog niet hoe het uitpakt."

Lectoren en hun kenniskringen

Bijna 300 lectoren zijn er actief bij de hogescholen in Nederland. Bij groene hogescholen zijn dat er nu twaalf. Sinds 2001 is het voor hbo-instellingen mogelijk een lectoraat, met een eigen lector en kenniskring in te stellen voor maatschappelijk relevante terreinen. Het idee is dat lectoren op hun vakgebied door praktijkgericht onderzoek een inhoudelijke impuls kunnen geven voor het onderwijs, en dat ze kunnen zorgen voor een sterkere band met het werkveld. De overheid hoopt op die manier de ontwikkeling van de Nederlandse kenniseconomie te stimuleren.

Een lector – een professional met ruime kennis en ervaring in het werkveld – wordt door de hogescholen meestal voor drie dagen per week aangesteld, voor een periode van vier jaar. Zo'n lector geeft leiding aan het lectoraat. Hij inspireert docenten en studenten. Hij brengt ze in contact met het werkveld, met bedrijven of instellingen. Daarvoor werken ze in een kenniskring. In die kenniskring werken een aantal docenten. De lector betreft ze bij het uitvoeren van onderzoek of het opzetten van projecten. Externe adviseurs – vertegenwoordigers vanuit het werkveld – vormen een kritisch klankbord voor de lectoren. Elke hogeschool heeft het recht om lectoren aan te stellen. Aanvragen dienen ze in bij de Stichting Kennisontwikkeling (SKO) van de HBO Raad. Die beoordeelt de aanvragen. De raad bekijkt of het domein past bij de strategische visie van de hogeschool. Tot 1 januari 2007 financierde SKO lectoraten. Nu maken die middelen deel uit van de reguliere bekostiging van de hogescholen. Daarnaast kunnen lectoraten worden bekostigd door externe bronnen.

Meer info: www.skohbo.nl of www.lectoren.nl

Lectoren versterken de band met het werkveld

Groene lectoren

In het groene onderwijs zijn op dit moment twaalf lectoraten. Een overzicht:

Hogeschool Van Hall Larenstein

1. Groene Leefomgeving van Steden. Lector drs. W. (Wim) Timmermans sinds april 2003. Het lectoraat richt zich op tuin- en landschapsinrichting, bos en natuurbeheer en land en watermanagement..

2. Integraal Waterbeheer. Lector dr. A.J.M. (André) Jansen sinds 2003. Het lectoraat richt zich op diverse facetten van integraal waterbeheer (zie ook www.waterkenniscentrum.nl).

3. Watertechnologie. Lector dr.ir. M.M. (Maarten) Nederlof sinds juni 2007. Het lectoraat houdt zich bezig met het initiëren van toegepast onderzoek op het gebied van de productie van drink- en proceswater en op onderwijs op het gebied van watertechnologie. Dit lectoraat wordt volledig extern gefinancierd door o.a. Vitens en Wetsus (zie ook www.wetsus.nl).

4. Plattelandsvernieuwing. Lector W. R. (Willem) Foorthuis sinds maart 2004. Het lectoraat richt zich op de verandering die op het platteland plaatsvindt (zie ook www.dewerkplaats.eu).

5. Voedselveiligheid. Lector drs. A.F. (Arnold) Dijkstra sinds 2004. Het lectoraat richt zich op onderzoek, onderwijs kennisontwikkeling en innovatie op gebied van voedselveiligheid.

6. Welzijn van Dieren. Lector dr. ing. H. (Hans) Hopster. Lectoraat sinds september 2003. Het lectoraat richt zich op welzijn van vele soorten dieren: proefdieren, gezelschaps- en recreatiedieren, plaagdieren en dierentuindieren, maar ook voor varkens, pluimvee en runderen.

HAS Den Bosch

1. Innovatie in Voeding. Lector ir. A.J. (Albert) Zwijgers sinds mei 2005. Food design en innovatief ondernemerschap is een aandachtsgebied van dit lectoraat. Het Anton Jurgens Instituut komt voort uit het lectoraat (zie ook: www.antonjurgens.nl).

2. Innovatief Ondernemen in de Paardensector. Lector drs. J.E.H.M. (Joep) Bartels sinds begin 2004. Het lectoraat richt zich op de mogelijkheden en kansen in de paardensport. Daarvoor is begin 2004 de Stichting Hippisch Innovatieve Projecten opgericht.

3. Keten en Netwerkkunde. Lector prof. dr. N.H. (Nic) Douben sinds april 2004. Het lectoraat richt zich vooral op systeeminnovaties, ketenmanagement

en netwerksturing in de food en agribusiness.

Hogeschool Inholland

1. Integrale Voedsel- en Productieketens. Lector ir. W. (Woody) Majers sinds september 2003.. Het lectoraat wil de vele ontwikkelingen binnen de agri- en foodbusiness rondom ketensamenwerking en ketenmanagement onderzoeken en hanteerbaar maken voor ondernemers

Aeres Groep: Stoas Hogeschool en CAH Dronten

1. Risk-assessment en Ketenmanagement van Voedselveiligheid. Lector ir. A. (Albert) Swinkels sinds begin 2005. (CAH Dronten) Het lectoraat richt zich op integraal ketenmanagement ontwikkeling en toepassing ervan kan voedselveiligheid te bevorderen.

2. Ontwikkeling van Lereren en Leraren in Competentiegericht Onderwijs. Lector dr. F.P.C.M. (Frank) de Jong sinds februari 2006 (Stoas Hogeschool). Het lectoraat richt zich op de ontwikkeling van lereren en leraren binnen competentiegericht onderwijs zoals het ontwikkelen van andere leerbenaderingen, didactische ondersteuning en docentcompetenties (zie ook www.kenniskring.eu).